

Gökbörüli döwlet tugrasy

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Gökbörüli döwlet tugrasy BOZKURTLU DEVLET ARMASI*

Atatürk'ün büyük özlemi "Bozkurtlu Gökbayrak" her ne kadar ileriye sürülen sebeplerden dolayı yerine getirilememiş ise de, O'nun içindeki

"Bozkurt sevgisi" asla sönmemiştir. 1920' li yılların ortalarına gelindiğinde özlemine bu kere Cumhuriyetin devlet armasında görmek ister.

Çünkü, devletlerin kendisini içte ve dışta tanıtmak için kullandığı bayraklarından başka bir de armaları vardır. Öyleyse kurulan yeni Türk devleti için bir arma olmalıdır; emir verir ve bu konudaki hazırlığın yapılmasını ister. Konu Bakanlar Kurulu'na getirilir ve kabul edilecek bir karar ile Maarif Vekâleti'ne (Millî Eğitim Bakanlığı) havale edilir. Bakanlıkça bu projeyi yürütmek üzere kurulan komisyon, yarışma şartlarını (1) belirlemek için Türk Tarih Encümeni ile İstanbul Üniversitesi'nden görüş ister.

Bu arada sivil kuruluşlarda ve yayın organlarında da kişisel açıklamalar/teklifler yapılmıştır. Konu Türk Ocakları'nın Hars (Kültür) Heyeti'nde de tartışılmış ve görüşleri kendi yayın organı olan Türk Yurdu dergisinde ilmî makaleler şeklinde yayımlanmıştır. (2) Hatta Hars Heyeti yayını olarak bir de kitap çıkarılmıştır. (3)

Yarışma ile ilgili olarak gelen ve yayımlanan görüş ve tekliflerde Ay-yıldız ile Türklüğün sembolü olan Bozkurtun bulunması ağırlık kazanmıştır.

■ DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Nihayet yarışmaya katılım şartnamede belirtilen tarihte sona ermiş ve sonra da değerlendirme komisyonu 23 Kasım 1926'da TBMM Reisinin başkanlığında projeleri değerlendirmiştir. Sonuçta Ressam Namık İsmail'in eseri birinci seçilmiştir. İşte

seçilen bu arma resminde de Bozkurt vardır. Ancak bilmediğimiz bir sebeple bu arma şekli Atatürk tarafından beğenilmemiştir. Muhtemelen üzerinde O'nun isteği olan "ön yüzden Bozkurt" olmadığı içindir.

1928 Şubat ayı içinde Ankara Türk Ocağı'nda verdiği bir konferansta Prof. Mesaroş aynı konu üzerinde durmuş ve devletimiz için seçilecek bir armanın üzerinde bulunması gereken figürleri, tarihimizden misaller vererek belirttikten sonra üzerinde elinde mızrakla kaleyi bekleyen bir Bozkurtun bulunduğu örneğini sunmuştur.(4)

Bu konferans ve teklife İ.Hakkı Konyalı da eserinde yer vermiştir.(5)

Atatürk'ün ölümünden yıllar sonra(1949), "T.C. Devleti'nin de bir arması olsun" fikri üzerinde, bir dergi tarafından yarışma açılmıştır. Bu yarışmaya katılan eserlerden dereceye girenler arasında, -jüri raporunda belirtildiği gibi- Gazanfer Ersan'ın projesinde de "Çift Kurt" motifi vardır.(6)

Atatürk'ün Bozkurtlu Devlet Arması isteği, bazı sivil kuruluşlara âdeta bir örnek olmuş; ve 1912'de kurulmuş olmasına rağmen, o güne kadar kendisine tanıtım amacıyla bir amblem seçmemiş bulunan Türk Ocakları 1925'den itibaren arayışa geçmiş ve sonunda -hem de ön yüzden- bir bozkurt başını amblem ve rozet olarak seçmiştir.(7)

Yine, 1916'da kurulmuş olmasına rağmen Millî Türk Talebe Birliği de Bozkurtlu amblemini Atatürk'ten aldığı ilhamla ancak 1931 yılında seçmiştir.

*Arma; İtalyanca'dan dilimize geçmiş bir kelime olup, Türkçesi 'ongun'dur. (İbrahim Hakkı Konyalı, Âbideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi, Erzurum Tarihini Araştırma ve Tanıtma Derneği Yayını-2, İstanbul-1960, s.317-318).

(1) Millî Arma Müsabakası Şartnamesi, İktisat Matbaası, Ankara-1926, 59 s.+3 Levha.

(2) Ord.Prof.Dr. Zeki Velidî Togan, "Türk Efsanelerinde Millî Alâmetler", Türk Yurdu der. Tıpkı basım, Tutibay yayını, C.10,

S.175-14, Kasım-1924, s.71-77, Akara-2001;

“Hars Heyetinin ;çtimaları”, Türk Yurdu der.Tıpkı basım, Tutibay yayını, C.11, S.180-19, Temmuz-1926, s.49, Ankara-2001.

(3) Samih Rıfat, Millî Armamız Nasıl Olmalı?-Türk Oranlarına ve Armalarına Dair Muhtıra, Türk Ocakları Hars Heyeti Neşriyatı-2, İstanbul-1926.

(4) Prof.Mesaroş,“Halkçılık-Garpçılık”,Türk Yurdu Tıpkı basım,Tutibay Yayını, C.13, S.197-36, Mart-1928, Ankara-2001, s.139-147.

(5) İbrahim Hakkı Konyalı, a.g.e.

(6) Aylık Ansiklopedi dergisi, “Türkiye Cumhuriyeti Arması Müsabakamız sona erdi”, SERİ:2, s.7, oCAK-1950, S.2.

(7) Samih Rıfat, “Türk Ocakları’nın Oranı(Alâmet-i Fârikası)”, Türk Yurdu dergisi, III. Tertip,C.21, S.195-1, Kânunsâsi-1928, s.17-26; Türk Yurdu (Tıpkı basm, Tutibay yayını, C.13, S.195-34, Ankara-2001, s.28-37.

Samih Rıfat, “oran” kelimesinin eskiden tanıtım işareti anlamında kullanıldığını yazmıştır. Prof. Mesaroş da Türk Ocakları’nda verdiği(yukarıda belirtilen) konferansında şark Türklerinin parolaya “oran” dediklerini söylemiştir.

■ ÖZLENEN ÇAĞLAR

Bil; özlenen çağlarda şafaklar yolumuzdu
Ceddimiz, kükreyen Bozkurtlar kılavuzdu!..

En deli fırtınalar gelirdi peşimizden
Her ok bir zafer için çıkar tirkşimizden.

Bitmeyen bu koşuda al atlar köpürürdü,
Yağı güçlü olmazsa, başı duman bürürdü.

Eskisinden daha hür, neşeliydi denizler,
Kaç asır hükmetmiştik, bu kıtalara bizler?

Bitmeyen zaferlerin türküsüyle uyurduk,
Altay’dan bu gür sesi, dört kıtaya duyurduk!

En muhteşem destanlar okunur izimizden
Kavuşmazdı emin ol, şimşekler peşimizden.

Şimşek çakan şu nallar, baş eğdirdi dağlara,
Tanrıyla hükmeyledim, baş eğmeyen çağlara!

Asırlardır o çağlar yüreklerde özlenir
Kıtalarda ceddimin fatihleri gözlenir.

Refet KÖRÜKLÜ

(Özlenen Çağlar (şiiir), Ötüken dergisi, S.46, Ekim-1967,
s.13).

Fahrettin SAVAŞ KONAR. Taryhy makalalar